

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.410.009.03.2021

Pan
Wiktor Szmulewicz
Prezes Krajowej Rady Izb Rolniczych
Krajowa Rada Izb Rolniczych
ul Żurawia 24 lok.15, 00-515 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/091 Wykorzystanie środków publicznych na działalność izb rolniczych

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie
ul. Kraszewskiego 8, 35-016 Rzeszów
T +48 17 780 23 00, F +48 17 780 23 06
lrz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Krajowa Rada Izb Rolniczych ¹ , siedziba: ul Żurawia 24 lok.15, 00-515 Warszawa.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Wiktor Szmulewicz, Prezes Krajowej Rady Izb Rolniczych, od dnia 29 lipca 2015 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja i wykonywanie ustawowych zadań przez Krajową Radę Izb Rolniczych. 2. Zasady gospodarki finansowej, w tym wykorzystanie środków dotacji celowej oraz gospodarowanie majątkiem.
Okres objęty kontrolą	Lata 2018 – 2020 ² .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	1. Jacek Wolan, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/52/2021 z 20 kwietnia 2021 r. 2. Krzysztof Pakuła, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/51/2021 z 20 kwietnia 2021 r.

(akta kontroli tom I str.1-10)

¹ Dalej także Krajowa Rada lub KRIR.

² Do realizacji celu kontroli zostały wykorzystane także informacje i dokumenty sporządzone przed i po tym okresie

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia organizację i działania KRIR w zakresie wykonywania ustawowych zadań oraz prowadzenie gospodarki finansowej i majątkowej w latach 2018-2020.

Uzasadnienie oceny ogólnej

KRIR prawidłowo realizowała zadania ustawowe i statutowe reprezentując izby rolnicze przed Sejmem, Senatem i organami administracji rządowej oraz opiniując projekty aktów prawnych dotyczące rolnictwa i gospodarki żywnościowej.

Statut KRIR określał zasady organizacji, gospodarki finansowej i zarządzania majątkiem. Postanowienia zawarte w statucie były przez KRIR przestrzegane.

Pozytywna ocena dotyczy także prowadzenia przez KRIR gospodarki finansowej oraz wykorzystania majątku.

Zrealizowane dochody i wydatki KRIR dotyczyły ustawowych i statutowych zadań, a majątek KRIR był wykorzystywany na ich realizację.

Zarząd KRIR przedstawiał Ministrowi RiRW⁵ uchwały podejmowane przez KRIR i jej organy, w terminie nie dłuższym niż 14 dni od ich podjęcia.

KRIR prawidłowo wykorzystwała dotacje celowe z budżetu państwa na wydatki związane z uczestnictwem izb rolniczych, związków zawodowych rolników indywidualnych oraz społeczno-zawodowych organizacji rolników w ponadnarodowych organizacjach rolniczych, reprezentujących interesy zawodowe rolników indywidualnych wobec instytucji Unii Europejskiej, w łącznej kwocie 12,5 mln zł. Terminowo przekazywała Ministrowi RiRW sprawozdania z wykorzystania tych dotacji, a niewykorzystane środki zostały zwrócone.

NIK zwraca uwagę, iż w KRIR nie był stosowany mechanizm przekazywania środków finansowych na wyrównywanie dochodów izb, co naruszało postanowienia art. 35a ust. 1 i 3 ustawy o *izbach rolniczych*⁶. KRIR nie określiła także szczegółowych zasad dysponowania tymi środkami, do czego zobowiązywał art. 35a ust. 6 ustawy o *izbach rolniczych*.

Zdaniem NIK, stwierdzona nieprawidłowość nie miała wpływu na ocenę działalności KRIR. Izby nie wnioskowały o wyrównanie swoich dochodów z tytułu udzielonych ulg, zwolnień, odroczeń lub umorzeń podatku rolnego albo zastosowania zaniechania poboru tego podatku lub jego raty. Wielkość zmniejszeń z tego tytułu była niewielka i w skali kraju nie przekroczyła 1% należnych dochodów izb rolniczych.

NIK zauważa, że w ustawie o *izbach rolniczych* brak jest określenia terminu na przekazywanie uchwał KRIR i jej organów Ministrowi RiRW. Przepis art. 48 ust. 1 ustawy o *izbach rolniczych* obliguje izby do przedstawiania jej uchwał organowi nadzoru w terminie 14 od dnia ich uchwalenia, podczas gdy nie ma takiej dyspozycji w stosunku do KRIR.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

⁶ Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1027, ze zm.).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Organizacja i wykonywanie ustawowych zadań przez Krajową Radę Izb Rolniczych

Opis stanu faktycznego

Krajowa Rada działa na podstawie ustawy o izbach rolniczych oraz statutu przyjętego uchwałą Krajowej Rady⁸.

Członkami Krajowej Rady są:

- prezesi wojewódzkich izb rolniczych,
- delegaci po jednym z każdej wojewódzkiej izby rolniczej, wybrani przez walne zgromadzenia tych izb.

Krajową Radę reprezentuje Zarząd, w imieniu którego działa Prezes lub poszczególni członkowie zarządu, wyznaczeniu przez Prezesa. Prezes może upoważnić do reprezentowania KRIR osobę niebędącą członkiem zarządu (§ 13 statutu).

Zarząd Krajowej Rady składa się z Prezesa, Wiceprezesa oraz z trzech członków wybranych w głosowaniu tajnym przez KRIR, spośród jej członków. Zarząd jest organem wykonawczym Krajowej Rady.

Oświadczenia woli w zakresie praw i obowiązków oraz zobowiązań majątkowych KRIR składają dwaj członkowie zarządu łącznie albo jeden z nich i pracownik biura upoważniony przez Zarząd (§ 14 statutu).

(akta kontroli tom I str. 11-24)

1.1. Statut KRIR, zasady organizacji, gospodarki finansowej i majątkowej.

Obowiązujący w KRIR statut przyjęty w 2014 r. zawierał wszystkie zapisy określone w ustawie o izbach rolniczych. Określał zasady finansowania KRIR, w tym procedury uchwalania budżetu oraz źródła dochodów. Wskazywał, że wydatki KRIR nie mogą przekraczać jej dochodów, a uchwały KRIR lub Zarządu, dotyczące zobowiązań finansowych, ustalają źródła, z których te zobowiązania zostaną sfinansowane.

Organem KRIR, któremu przypisano zadania związane z majątkiem i finansami był Zarząd. W statucie podano, iż do zakresu działania Zarządu należy m.in. prowadzenie gospodarki finansowej KRIR, w tym podejmowanie uchwał dotyczących zaciągania kredytów i pożyczek lub innych zobowiązań finansowych, do wysokości ustalonej przez KRIR.

Statut KRIR nie określał ustawy o finansach publicznych⁹ jako podstawy gospodarki finansowej środkami publicznymi, o których mowa w art. 35a ustawy o izbach rolniczych, wskazywał natomiast, że KRIR prowadzi gospodarkę finansową, rachunkowość i sprawozdawczość zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

W polityce rachunkowości KRIR wyodrębnione zostały pozycje przychodów i kosztów związanych z realizacją projektów, subwencji oraz dotacji.

Jak podał Zarząd, KRIR nie realizuje zadań zleconych (w rozumieniu zadań zleconych z zakresu administracji publicznej). Natomiast zasady gospodarowania majątkiem wynikają z ustawy o izbach rolniczych i statutu, a w zakresie dotacji celowej w latach 2015-2020 także z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Uchwała Nr 6/2014 KRIR z dnia 28 maja 2014 r. w sprawie uchwalenia Statutu Krajowej Rady.

⁹ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 305 ze zm).

2 września 2015 r. w sprawie udzielania i rozliczania dofinansowania kosztów związanych z uczestnictwem niektórych organizacji rolniczych w ponadnarodowych organizacjach rolniczych reprezentujących interesy zawodowe rolników indywidualnych wobec instytucji Unii Europejskiej.

Statut KRIR, oprócz zadań określonych w ustawie o izbach rolniczych, zawierał regulacje dotyczące prowadzenia działań socjalnych, promocyjnych i edukacyjnych na rzecz rolników i członków ich rodzin.

W statucie KRIR określono, że do właściwości Zarządu należą wszystkie zadania KRIR nie zastrzeżone ustawą lub statutem dla KRIR oraz Komisji Rewizyjnej. Do zadań Komisji Rewizyjnej wskazano kontrolę wykonania uchwał i działalności finansowej KRIR oraz przedstawianie wniosków o udzielenie bądź odmowie udzielania absolutorium Zarządowi KRIR (całego składu lub poszczególnych członków). Posiedzenia Zarządu KRIR odbywały się co najmniej raz w miesiącu, tj. zgodnie z § 3 *Regulaminu Pracy Zarządu*.

Skład Komisji Rewizyjnej był pięciosobowy, co było zgodne z ustawą o izbach rolniczych oraz ze statutem KRIR. W skład Komisji Rewizyjnej nie wchodziły osoby będące członkami Zarządu KRIR. W badanym okresie odbyło się 11 posiedzeń Komisji Rewizyjnej, w tym w 2018 r. - 4, w 2019 - 3 i w 2020 - 4 posiedzenia. Zgodnie z §10 *Regulaminu Pracy Komisji Rewizyjnej*, Komisja Rewizyjna przedstawiała sprawozdania ze swojej działalności na posiedzeniach KRIR. Zgodnie z § 25 pkt 2 statutu KRIR, do zadań Komisji Rewizyjnej należy w szczególności kontrola działalności finansowej Krajowej Rady. W latach 2018-2020 Komisja Rewizyjna nie stwierdziła nieprawidłowości w działalności finansowej KRIR.

Prezes Zarządu podał, iż *kontrola działalności finansowej Krajowej Rady Izb Rolniczych sprawowana jest na posiedzeniach Komisji na bieżąco, w sposób ciągły, w szczególności poprzez sprawdzanie sprawozdań finansowych. Komisji Rewizyjnej przedstawiane są także bieżące informacje o stanie finansów KRIR, a także Komisja wnioskowała w tym czasie do Krajowej Rady Izb Rolniczych o udzielenie Zarządowi absolutorium.*

W statucie KRIR podano, że Zarząd realizuje swoje zadania przy pomocy Biura, którego pracami kieruje dyrektor.

Dyrektor Biura został upoważniony do składania (wspólnie z członkiem Zarządu) oświadczeń woli w zakresie praw i obowiązków oraz zobowiązań majątkowych KRIR.

Zgodnie z obowiązującą strukturą organizacyjną, Biuro KRIR prowadziło swoją działalność w:

- siedzibie KRIR w Warszawie,
- budynku KRIR w Parzniewie,
- Brukseli.

(akta kontroli tom I str. 3-67, 151-160)

Zgodnie z art. 25 ustawy o izbach rolniczych, wybory do walnego zgromadzenia zarządza, w drodze uchwały, KRIR najpóźniej na 30 dni przed upływem kadencji walnego zgromadzenia. Datę wyborów wyznacza się na dzień wolny od pracy przypadający w ciągu 60 dni po upływie kadencji walnego zgromadzenia izby. Wykonując dyspozycję tego przepisu, Krajowa Rada podjęła uchwały nr 1/2019 i nr 2/2019 z dnia 25 lutego 2019 r. W uchwałach tych określono terminarz wykonania poszczególnych czynności związanych z przeprowadzeniem wyborów oraz szczegółowe zasady i tryb przeprowadzania wyborów. W opracowanych kartach (załącznikach do uchwały nr 1/2019) uwzględniono wszystkich uprawnionych do czynnego i biernego głosowania, w tym podatników podatku rolnego, podatników podatku od działów specjalnych produkcji rolnej oraz członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych (którzy wnieśli wkład gruntowy do spółdzielni).

W związku z wyborami do walnych zgromadzeń izb rolniczych VI kadencji, Zarząd przygotował materiał informacyjny nt. wyborów do izb rolniczych. W uzgodnieniu z Ministrem RiRW i Prezesem Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego¹⁰ ulotka została rozdyskrebowana listownie przez poszczególne oddziały terenowe KRUS do osób w niej ubezpieczonych na początku marca 2019 r.¹¹

Zarząd zlecił wydrukowanie 16 000 szt. plakatów wyborczych z informacją o dacie wyborów oraz miejscem do wpisania lokalu wyborczego w danych okręgu wyborczym. Plakaty zostały przekazane do wojewódzkich izb rolniczych.

W dniu 11 marca 2019 r. Zarząd przekazał Ministrowi RiRW informację o terminie wyznaczenia wyborów do walnych zgromadzeń izb rolniczych. Jednocześnie zwrócił się z prośbą o zaangażowanie służb podległych Ministrowi RiRW, w tym Ośrodków Doradztwa Rolniczego¹², aby rozpropagować termin wyborów do izb rolniczych i tym samym zwiększyć frekwencję i zainteresowanie biernym i czynnym prawem wyborczym przez rolników. Zarząd KRIR zwrócił się także z prośbą, aby taka informacja znalazła się również na stronach internetowych MRiRW i stronach agencji i agend rządowych podległych Ministrowi RiRW, w tym stronach Centrum Doradztwa Rolniczego i ODR-ów.

Jak wyjaśnił Prezes KRIR, *Zarząd KRIR, zwrócił się do Kierownika Audycji Rolnych Telewizji Polskiej o umożliwienie przekazania informacji przez Redakcję Audycji Rolnych o wyborach do izb rolniczych w ramach programów, które Redakcja realizuje. W związku z naszym pismem, m.in. w programie „Tydzień”, „Agrobiznes” oraz regionalnych oddziałach TVP była przekazywana informacja na temat wyborów. Dodatkowo na stronie internetowej została utworzona specjalna kategoria „Wybory do Izb Rolniczych”, do której bezpośrednio prowadziło połączenie na stronę główną www.krir.pl. W tym miejscu zostały zamieszczone informacje dotyczące wyborów¹³. Na bieżąco były także zamieszczane najczęściej zadawane pytania w sprawie wyborów do izb rolniczych wraz z odpowiedziami radcy prawnego KRIR. Oprócz tego w mediach społecznościowych KRIR, tj. na Facebook'u oraz Twitterze, Krajowa Rada informowała na temat terminu wyborów i zachęcała rolników do udziału w wyborach.*

W związku z drukiem 910 tys. sztuk ulotek oraz plakatów KRIR poniosła wydatki ze środków własnych w kwocie: 66.358,50 zł brutto za ulotki oraz 6.445,20 zł brutto za plakaty.

W wyborach w roku 2019 przyjęto¹⁴ zasadę, że gdy liczba kandydatów była równa liczbie mandatów, wówczas głosowania nie były przeprowadzane¹⁵. Sytuacja taka wystąpiła w 1678 okręgach na ogólną liczbę 2345 okręgów, co oznacza, że w 71,6% okręgów nie przeprowadzono wyborów. Uśredniona frekwencja w wyborach do izb rolniczych w 2019 r. wyniosła 5,93% (od 3,5% w śląskiej izbie rolniczej do 12,3% w zachodniopomorskiej izbie rolniczej).

Frekwencja wyborcza była też analizowana na posiedzeniach Zarządu w dniach 29 lipca 2019 r. i 20 sierpnia 2019 r., w trakcie których wskazano m.in. że *na wsiach ubywa gospodarstw rolnych towarowych. Mieszkańcy wsi często posiadają grunty rolne, ale nie prowadzą gospodarstw wydierżawiając je formalnie lub nieformalnie a dochody uzyskują z pracy zarobkowej. Dlatego nie są zainteresowani wyborami do izb rolniczych. Szacuje się, że w Polsce gospodarstw towarowych jest 400 tys. Stąd*

¹⁰ Dalej: KRUS.

¹¹ Wraz z przekazami o wysokości składek na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie zdrowotne rolników za I kwartał 2019 r.

¹² Dalej: ODR.

¹³ Uchwała w sprawie zarządzenia wyborów do walnych zgromadzeń izb rolniczych oraz uchwała w sprawie szczegółowych zasad i trybu przeprowadzania wyborów do walnych zgromadzeń izb rolniczych.

¹⁴ Uchwała nr 1/2019 z dnia 25 lutego 2019 r.

¹⁵ W takiej sytuacji wybierano automatycznie zgłoszonych kandydatów, a okręgi takie nie były wliczane do frekwencji.

wynika niska frekwencja. Ubezpieczonych osób w KRUS jest 1,2 mln, a w wyborach do izb uprawniony jest każdy podatnik podatku rolnego od gruntów rolnych powyżej 1 ha, czyli uprawnionych szacuje się na 4,5 mln osób.

Ustalono, że KRIR w związku z wyborami występowała m.in. do Ministra Finansów, naczelników urzędów skarbowych oraz Prezesa Rady Ministrów z prośbą o przekazanie do gmin spisu podatników podatku dochodowego z działów specjalnych produkcji rolnej. Ustalono, że Ministerstwo Finansów odmówiło przekazania takich list, powołując się na tajemnicę skarbową.

(akta kontroli tom I str. 61-150)

1.2. Realizacja ustawowych i zleconych zadań związanych z rozwiązywaniem problemów rolnictwa i reprezentowaniem interesów zrzeszonych podmiotów

Ustalono, że realizacja zadań ustawowych i zleconych nie była objęta przez KRIR planowaniem na lata 2018-2020. Jak podała Dyrektor Biura KRIR, trudno jest zaplanować zakres tych zadań w danym roku, gdyż ich wielkości te różnie kształtują się w poszczególnych latach i wynika to głównie ze zmieniających się ciągle uwarunkowań politycznych, gospodarczych oraz warunków atmosferycznych i epizootycznych.

Zakres zrealizowanych w latach 2018-2020 przez KRIR zadań ustawowych, przedstawiał się następująco:

- a) reprezentowanie izb rolniczych przed organami Państwa oraz ogólnokrajowymi organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz i w otoczeniu rolnictwa: w 2018 r. KRIR 250 razy reprezentowała izby rolnicze przed tymi organami; w 2019 r. – 217; w 2020 r. – 326,
- b) opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących rozwoju wsi, rolnictwa i gospodarki żywnościowej oraz założeń i programów polityki rolnej, w szczególności projektów ustaw, rozporządzeń i uchwał Rady Ministrów: w 2018 r. wydano 196 opinii; w 2019 r. – 171; w 2020 r. – 159,
- c) przedstawianie właściwym organom administracji państwowej oraz organom samorządu terytorialnego wniosków w sprawie sytuacji w rolnictwie oraz inicjatywy w zakresie regulacji prawnych: w 2018 r. było 321 takich przypadków; w 2019 r. – 316; w 2020 r. – 460,
- d) udzielanie izmom rolniczym pomocy w wykonywaniu ich zadań: w 2018 r. udzielono takiej pomocy w 250 przypadkach; w 2019 r. – 217; w 2020 r. – 326. Działania te dotyczyły głównie: interwencji i wystąpień na wnioski izb do organów administracji rządowej w celu rozwiązania zgłaszanych problemów (w tym związanych z zatrudnieniem w rolnictwie, usprawnieniem składania wniosków w aplikacji e-Wniosek+ oraz systemem ubezpieczeń upraw i zwierząt, itp.)
- e) zarządzanie wyborami do walnych zgromadzeń izb rolniczych – KRIR podjęło 2 uchwały dotyczące przeprowadzonych wyborów w 2019 r.

Oprócz wymienionych działań ustawowych, KRIR realizowała w tym okresie także zadania statutowe, które dotyczyły prowadzenia działań socjalnych, promocyjnych i edukacyjnych na rzecz rolników i członków ich rodzin, a ich skala objęła w 2018 r. 95 przypadków; w 2019 r. – 88; w 2020 r. – 79.

KRIR prowadziła wyodrębnioną ewidencję opiniowanych projektów aktów prawnych, natomiast nie prowadziło odrębnej ewidencji zadań ustawowych realizowanych przez KRIR (nie jest zobowiązana do tego ani przepisami ustawy o izbach rolniczych ani statutem). Prowadzona ewidencja korespondencji przychodzącej i wychodzącej, pozwalała na określenie ilości zrealizowanych wniosków.

Jak podał Prezes, KRIR podejmuje inicjatywy we wszystkich najważniejszych sprawach dla polskich rolników. Dla przykładu można przywołać spotkanie w dniu 28 września 2020 r. z Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej, Panem Andrzejem Dudą, w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt (tzw. piątka dla zwierząt), w związku z niezwykle niekorzystnymi dla polskich rolników rozwiązaniami proponowanymi w tym projekcie i związanymi z tym napięciami społecznymi, a także z Marszałkiem Senatu Tomaszem Grodzkim w tej sprawie.

W latach 2018-2020 przedstawiciele KRIR uczestniczyli w posiedzeniach Sejmowych i Senackich Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Komisji Środowiska.

Zgodnie z informacjami publikowanymi na stronie www.jawnylobbying.pl, KRIR jest jednym z najaktywniejszych uczestników procesu legislacyjnego w polskim Parlamencie (obok m.in. Związku Miast Polskich czy Konfederacji Lewiatan).

W latach 2018-2020 przedstawiciele KRIR reprezentowali izby m.in. w:

- Komisji Oceny Ofert (ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich), powoływanej przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, w skład której wchodził przedstawiciel KRIR,
- Komisji do spraw Środków Ochrony Roślin, powoływanej przez ministra właściwego do spraw rolnictwa,
- Radzie Społecznej Doradztwa Rolniczego, działającej przy Centrum Doradztwa Rolniczego¹⁶, w skład której wchodziło dwóch przedstawicieli KRIR,
- Radzie Rolników działającej przy KRUS,
- komisjach zarządzających funduszami promocji (w ramach promocji produktów rolno – spożywczych),
- Komitecie do Spraw Systemu Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych (dotyczy zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych),
- Radzie ds. Rolnictwa i Obszarów Wiejskich (powołanej przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej),
- Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich¹⁷ na lata 2014-2020 (dwóch przedstawicieli KRIR w Komitecie Monitorującym),
- Radzie do spraw Klasyfikacji Tusz Zwierząt Rzeźnych,
- Zespole do spraw hodowli roślin w Polsce,
- Zespole do spraw ubezpieczeń w rolnictwie,
- Grupie Roboczej do spraw Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

W latach 2018-2020, KRIR monitorowała sytuację w rolnictwie i podejmowała działania (interweniowała) z własnej inicjatywy do przedstawicieli rządu (ministerstw) i innych jednostek centralnych m.in. w następujących sprawach:

- wystąpienia niekorzystnych warunków atmosferycznych (susza, przymrozki, opady): w 2018 r. – 32 interwencje, w 2019 r. – 16, w 2020 r. – 29;
- sytuacji na rynkach rolnych (m.in. trzody chlewnej, owoców i warzyw): w 2018 r. – 9, w 2019 r. – 16, w 2020 r. – 45 (dotyczyło sytuacji związanej w COVID-19);
- dotyczących Prawa łowieckiego i dzikiej zwierzyny: w 2018 r. – 21, w 2019 r. – 27, w 2020 r. – 19.

KRIR interweniowała również w sprawach związanych z występowaniem chorób i epidemii (m.in. ASF, COVID-19), ochroną zwierząt, gospodarką wodną, gospodarowaniem ziemią.

KRIR opiniowała programy polityki rolnej oraz projekty aktów prawnych dotyczące m.in.:

- krajowego planu działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018-2022. Zgłoszone uwagi dotyczyły

¹⁶ Dalej: CDR.

¹⁷ Dalej: PROW.

głównie utrzymania działań upowszechniających zasady integrowanej ochrony roślin oraz stosowania biologicznych metod w ochronie roślin rolniczych, nakreślenia planu rozwiązywania problemów związanych z chemizacją rolnictwa np.: wprowadzenia zapraw nasiennych bezpiecznych dla środowiska i dla konsumenta;

- projektu Krajowego Programu Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce na lata 2020-2022. KRIR zgłosiła m.in. uwagi dotyczące możliwości refundacji 50% kosztów zakupu węży pszczelej;
- ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Budowa zapory zapobiegającej przemieszczaniu się dzików na terytorium RP w celu zwalczania ASF na lata 2018-2022”;
- płatności bezpośrednich, pomocy finansowej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- zmiany stawki podatku VAT na nasienie bydłce i trzody chlewnej;
- zmiany ustawy o zwrocie podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego wykorzystywanego w produkcji rolnej;
- wartości klimatycznego bilansu wodnego dla poszczególnych gatunków roślin uprawnych i gleb;
- zmianie ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego;
- inwestycji w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy;
- zmiany ustawy o ochronie zwierząt.

(akta kontroli tom I str. 151-490, tom IV str. 1-470)

Reprezentowanie izb rolniczych przez KRIR w latach 2018-2020 polegało głównie na występowaniu w ich imieniu do Ministra RiRW oraz innych organów lub podmiotów. W ramach współpracy z izbami, KRIR po wejściu w życie przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie określenia przedmiotów należących do rolnika prowadzącego gospodarstwo, które nie podlegają egzekucji¹⁸, pomagała izbom tworzyć jednolitą procedurę opiniowania wniosków komorników.

KRIR przystępowała do konkursów organizowanych przez Fundusz Składkowy Ubezpieczenia Społecznego Rolników¹⁹ na organizację wycieczki letniej i zimowej dzieci i młodzieży, rolników ubezpieczonych w KRUS lub pobierających rentę/emeryturę z KRUS. W ramach tych konkursów, naboru dzieci przeprowadzały izby rolnicze.

KRIR razem z izbami przeprowadzała promocję artykułów rolno-spożywczych w poszczególnych województwach korzystając ze wsparcia środkami funduszy promocji artykułów rolno-spożywczych.

Jak podał w wyjaśnieniach Prezes, *KRIR przesyła opinie samorządu rolniczego do otrzymywanych do zaopiniowania projektów aktów prawnych z Ministerstw oraz Parlamentu. Skala opiniowania rocznie jest bardzo duża i bardzo często brak jest odpowiedzi ze strony Ministra czy uwzględni uwagi. KRIR nie dysponuje tak liczną kadrą, aby na bieżąco sprawdzała, czy Ministerstwo uwzględniło uwagi. Resorty niechętnie uwzględniają opinie strony społecznej w tym Krajowej Rady Izb Rolniczych. Często trudne bywają nawet uzgodnienia wewnątrz czy międzyresortowe, bo muszą pogodzić interesy np. gospodarcze danej grupy i budżetowe. Stąd skala uwzględnienia uwag samorządu rolniczego jest pewnie niewielka.*

Przykładowe ważne (zdaniem KRIR) dla rolników projekty aktów prawnych, do których nie zostały uwzględnione uwagi samorządu rolniczego dotyczyły: - w 2018 r.

¹⁸ Dz.U. z 2017 poz.1385.

¹⁹ Dalej: FS USR.

uwag do projektu ustawy o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwo rolne; - w 2018 r. jak i w roku 2019 r. uwag do ustawy i rozporządzeń dotyczących zwrotu podatku akcyzowego do oleju napędowego wykorzystywanego w rolnictwie; - również w tych latach opiniowana była ustawa o zmianie ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw; - w roku 2020 tworzone było kluczowe rozporządzenie Ministra RiRW w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Pomoc dla rolników szczególnie dotkniętych kryzysem COVID-19” w ramach działania „Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników, mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19” objętego PROW na lata 2014-2020, stanowiące pomoc dla rolników, których produkcja ucierpiała z powodu COVID-19. Uwagi KRIR nie zostały uwzględnione.

KRIR występowała zarówno do Ministra RiRW, Ministra Środowiska do Prezesa Rady Ministrów i Prezydenta RP w sprawach dotyczących problemu zwalczania ASF w Polsce. Pisma dotyczyły redukcji populacji dzika (jako głównego wektora ASF), większej pomocy z budżetu państwa dla gospodarstw rodzinnych na bioasekurację, na dopłaty dotyczące wyrównania różnicy w cenie wieprzowiny dla gospodarstw ze stref oraz wypłaty odszkodowań.

KRIR przedstawiała na forum Parlamentu UE i RP bieżące problemy dotyczące rolnictwa. Na przykład w 2018 roku wysłała swoje stanowisko skierowane do Przewodniczącego Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie kształtu budżetu UE na lata 2021-2027. W 2019 roku - KRIR przesłała do posłów Parlamentu Europejskiego stanowisko dotyczące międzynarodowej umowy o wolnym handlu między Unią Europejską a Mercosurem. KRIR wystąpiła także do Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie zmiany ustawy o ochronie zwierząt. W roku 2020 Zarząd KRIR przesłał do Marszałków Sejmu i Senatu stanowisko dotyczące podjęcia koniecznych działań dla rolników w związku z epidemią COVID-19 a także przesłał stanowisko w sprawie realizacji Europejskiego Zielonego Ładu. W 2020 roku Zarząd KRIR występował zarówno do polskiego Parlamentu jak i Komisarza UE ds. rolnictwa wnioskując o podjęcie działań w związku z bardzo trudną sytuacją na rynku wieprzowiny jak i drobiu. Wystąpienia do polskiego Senatu dotyczyły również wprowadzenia zakazu stosowania mocznika granulowanego.

Na skutek działań KRIR oraz wojewódzkich izb rolniczych (w tym, wezwań do Posłów RP o zaprzestanie prac nad ustawą o zmianie ustawy o ochronie zwierząt, pism do Marszałków Sejmu i Senatu), w roku 2020 projektowana ustawa „tzw. 5 dla zwierząt” nie weszła w życie.

Jak podał Prezes, działania dotyczące przepisów prawa muszą uzyskać akceptację większości parlamentarnej, co jest bardzo trudne nawet dla klubów partii opozycyjnych (dotyczy to również organizacji społecznych). Tak więc nie wszystkie działania KRIR były zwieńczone sukcesem.

KRIR zawsze współpracuje, pomaga i wspiera izby w realizacji ich zadań. Wnioski przesyłane przez Izby Rolnicze zarówno z rad powiatowych jak i z Walnych Zgromadzeń, Zarząd KRIR rozpatruje na posiedzeniach Zarządu i realizując je kieruje do odpowiednich władz. Wszystkie wnioski zostały zrealizowane poprzez wystanie ich do odpowiednich władz.

KRIR więc, jako reprezentacja izb rolniczych, stanowi „swoisty łącznik” pomiędzy izbami rolniczymi a centralnymi i naczelnymi organami Państwa. KRIR przedstawia tym organom problemy, zgłaszane przez izby rolnicze w zakresie rolnictwa, wnioskując o ich rozwiązanie.

Ponadto, KRIR tworzy dla izb rolniczych przestrzeń do dyskusji w istotnych sprawach. Dla przykładu należy wskazać działającą od 2014 r. Radę do spraw

Kobiet i Rodzin z Obszarów Wiejskich działającą przy Krajowej Radzie Izb Rolniczych. Rada ta, jako gremium o charakterze opiniotwórczo - doradczym, składająca się z przedstawicielek izb rolniczych, zwraca uwagę na najważniejsze kwestie dla polskich rodzin rolniczych i kobiet z obszarów wiejskich. Przedstawicielka Rady została wybrana Pierwszą Wiceprzewodniczącą Komitetu Kobiet przy COPA COGECA, co potwierdza wagę i znaczenie tejże Rady.

Na wniosek Zarządu KRIR, izb rolniczych oraz samych rolników, w 2020 roku KRIR przedstawiła Ministrowi RiRW stanowisko dotyczące zwiększenia kompetencji izb rolniczych. KRIR zaproponowała m.in. uzgadnianie z samorządem rolniczym projektów aktów prawnych. W MRiRW został powołany zespół ds. nowelizacji ustawy o izbach rolniczych, w skład którego wszedł Prezes, Wiceprezes i członek Zarządu KRIR.

(akta kontroli tom I str. 151-490, tom IV str. 1-470)

W latach 2018-2020 KRIR nie wykonywała zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, przekazane ustawami lub na podstawie porozumień z właściwymi organami administracji rządowej oraz zadania przekazane na podstawie porozumień przez organy samorządu terytorialnego z zakresu zadań własnych tych jednostek.

(akta kontroli tom I str. 161-166)

W latach 2018-2020 KRIR realizowała także zadania określone przepisami innych ustaw niż ustawa o izbach rolniczych, dotyczyło to:

- ustawy o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich²⁰ (przedstawiciel KRIR w Komisji Oceny Ofert),
- ustawy o środkach ochrony roślin²¹ (przedstawiciel KRIR w Komisji ds. Środków Ochrony Roślin,
- ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego²² (dwóch przedstawicieli KRIR w składzie Rady Społecznej Doradztwa Rolniczego przy CDR w Brwinowie),
- ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników²³ (przedstawiciele KRIR w składzie Rady Rolników działającej przy KRUS),
- ustawa o funduszach promocji produktów rolno - spożywczych²⁴ (po jednym przedstawicielu KRIR w komisjach zarządzających funduszami promocji),
- ustawa o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych²⁵ (przedstawiciel KRIR w składzie Komitetu ds. Systemu Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych).

(akta kontroli tom I str.161-166)

W latach 2018-2020 KRIR nie zawierała porozumień z organizacjami krajowymi i zagranicznymi, wspomagającymi realizację zadań statutowych.

Ustalono, że 18 grudnia 2020 r. KRIR zawarła porozumienie z 15 wojewódzkimi izbami rolniczymi²⁶ dotyczące powołania Rady do spraw Młodych Rolników przy Krajowej Radzie Izb Rolniczych.

Zawarte porozumienie zostało zatwierdzone uchwałą KRIR²⁷.

(akta kontroli tom I str. 200-205, tom IV str. 471-480)

²⁰ Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 447 ze zm.).

²¹ Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. (Dz. U. z 2020 r., poz. 2097).

²² Ustawa z dnia 22 października 2004 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 721).

²³ Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 266 ze zm.).

²⁴ Ustawa z dnia 22 maja 2009 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1496).

²⁵ Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1215).

²⁶ Do porozumienia nie przystąpiła Lubuska Izba Rolnicza.

²⁷ Uchwała KRIR nr 4/2021 z dnia 24 marca 2021 r.

W latach 2018-2020 KRIR organizowała wypoczynek letni i zimowy dla dzieci rolników objętych rolniczym systemem ubezpieczenia społecznego, w ramach promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej i tak:

a) w roku 2018;

- wypoczynek letni (kolonie) na 12 turnusach (dla 981 dzieci), dofinansowanie z FS USR wyniosło 735 750 zł,

- wypoczynek letni (półkolonie) na 16 turnusach (dla 672 dzieci), dofinansowanie z FS USR wyniosło 251 172,96 zł,

- wypoczynek zimowy na 9 turnusach (dla 530 dzieci), dofinansowanie z FS USR wyniosło 397 500 zł,

b) w roku 2019;

- wypoczynek letni (kolonie) na 15 turnusach (dla 972 dzieci), dofinansowanie z FS USR wyniosło 729 000 zł,

- wypoczynek zimowy na 8 turnusach (dla 532 dzieci), dofinansowanie z FS USR na organizację wyniosło 399 000 zł,

c) w roku 2020;

- wypoczynek letni (kolonie) na 8 turnusach (dla 645 dzieci), dofinansowanie z FS USR na organizację wyniosło 483 750 zł,

- wypoczynek zimowy na 9 turnusach (dla 507 dzieci), dofinansowanie z FS USR na organizację wyniosło 380 250 zł.

W latach 2018-2020 KRIR organizowała promocję spożycia produktów rolno-spożywczych korzystając ze środków Funduszy Promocji. KRIR na terenie kraju zorganizowała w 2018 roku - 58 promocji (ze środków Funduszy Promocji pozyskano 2 618 427,35 zł), w 2019 r. - 65 promocji (ze środków Funduszy Promocji pozyskano 2 557 326,06 zł) oraz w 2020 r. - 62 promocji artykułów rolno-spożywczych (ze środków Funduszy Promocji pozyskano 1 678 550,05 zł).

(akta kontroli tom I str. 200-205, tom II str. 8-67)

W latach 2018-2020 Krajowa Rada była członkiem COPA (Komitet Rolniczych Organizacji Zawodowych) i COGECA (Główny Komitet Spółdzielczości Rolniczej)²⁸. Organizacje te zrzeszają, na zasadzie dobrowolności, ogólnokrajowe organizacje rolnicze z państw Unii Europejskiej oraz organizacje partnerskie z innych krajów, a ich głównym celem jest reprezentowanie rolników europejskich wobec instytucji Unii Europejskiej.

KRIR należała również do GEOPA-COPA grupy pracodawców pracowników rolnych.

KRIR korzystała z dofinansowania z dotacji celowej uczestnictwa w powyższych organizacjach.

²⁸ Do COPA, zgodnie z danymi ze strony <https://coDa-cogeea.eu/about-copa>, należy 60 organizacji z krajów Unii Europejskiej i ponad 30 organizacji partnerskich z innych krajów europejskich, w tym również z Islandii, Norwegii, Szwajcarii i Turcji. Do COGECA zaś należy 35 pełnoprawnych organizacji członkowskich, czterech członków stowarzyszonych z UE oraz 36 organizacji partnerskich (dane z <https://copa-cogeca.eu/about-cogeca>). W przypadku polskich organizacji, do COPA należy 5 organizacji, zaś do COGECA 2 organizacje. Organy decyzyjne Copa i Cogeca to Prezydium, W skład obydwu Prezdydium wchodzi prezesi i przewodniczący organizacji członkowskich. Nakreślają one ogólne priorytety polityczne organizacji COPA-COGECA. Prezydium obradują 4 razy w roku. W Copa-Cogeca działają 52 grupy robocze (m.in. „Wieprzowina”, „Jaja i drób”, „Owoce i warzywa”, Wspólna Polityka Rolna”, „Rozwój obszarów Wiejskich”, „Badania i innowacje”). Uczestniczą w nich przedstawiciele i eksperci z organizacji członkowskich, którzy omawiają szeroko zakrojoną sytuację na danym rynku, a także polityczną i naukową w różnych sektorach rolnych i spożywczych, opracowują również punkty do wspólnych stanowisk Komitetów. Niektórzy eksperci grup roboczych biorą udział w posiedzeniach tzw. grup dialogu społecznego, utworzonych przy Komisji Europejskiej.

KRIR była także członkiem EUFRAS (European Forum for Agricultural and Rural Advisory Services) oraz członkiem Światowej Organizacji Rolników WFO-OMA²⁹ (World Farmers' Organization).

(akta kontroli tom I str.200-205)

W latach 2018-2020 Krajowa Rada nie tworzyła spółek prawa handlowego, fundacji i stowarzyszeń, ani też w tych latach nie przystępowała do spółek prawa handlowego, fundacji i stowarzyszeń.

Krajowa Rada w 2009 r. utworzyła KRIR sp. z o.o., gdzie objęła 100% udziałów (o wartości 50 tys. zł), a w 2013 r. Pasieka Hodowlana KRIR sp. z o.o., gdzie również objęła 100% udziałów (o wartości 200 tys. zł).

(akta kontroli tom I str. 200-205, tom II str. 8-67)

Ustalono, że roczne sprawozdania Zarządu z działalności statutowej i finansowej KRIR za lata 2018-2020, zatwierdzane były w formie uchwały KRIR. Do uchwał załączane były sprawozdania z części finansowej oraz z działalności (realizacji) ustawowych zadań, w tym m.in. dotyczących opiniowania aktów prawnych, monitoringu sytuacji w rolnictwie realizacji wniosków izb rolniczych, współpracy zagranicznej.

Zakres zrealizowanych zadań wykazanych w sprawozdaniach z działalności statutowej i finansowej wynikał z przyjętego w KRIR sposobu ewidencji.

(akta kontroli tom II str.8-67, tom IV str. 352-470)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia organizację i działania KRIR i jej organów zapewniające prawidłowe wykonywanie zadań ustawowych.

KRIR reprezentowała izby rolnicze przed Sejmem, Senatem i organami administracji rządowej oraz ogólnokrajowymi organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz i w otoczeniu rolnictwa.

W latach 2018-2020 w statucie KRIR określone zostały wszystkie ustawowe zadania i zasady w zakresie organizacji oraz gospodarki finansowej i majątkowej. KRIR prawidłowo realizowała zadania ustawowe i statutowe.

W ocenie NIK, brak podstawy prawnej zezwalającej organom skarbowym na przekazywanie gminom spisu podatników podatku dochodowego z działów specjalnych produkcji rolnej dotyczącego wyborów do izb rolniczych, mógł spowodować nie umieszczenie tych osób na listach wyborczych. Konsekwencją tego mogło być pozbawienie prawa wyborczego uprawnionych członków izb rolniczych, prowadzących działy specjalne produkcji rolnej.

²⁹ WFO to dobrowolna organizacja zrzeszająca krajowe organizacje rolników i spółdzielnie rolnicze z całego świata. Zadaniem WFO jest reprezentowanie rolników we wszystkich globalnych sprawach, dotyczących w szczególności rolnictwa w tym rynków rolnych, poprawy warunków życia rolników, bezpieczeństwa żywnościowego oraz zrównoważonego rozwoju.

2. Zasady gospodarki finansowej, w tym wykorzystanie środków dotacji celowej oraz gospodarowanie majątkiem

2.1. Realizacja ustawowych dochodów KRIR³⁰

Opis stanu faktycznego

W 2018 r. KRIR zrealizowała dochody³¹ w wysokości ogółem 7.937,3 tys. zł, w tym ze składek opłacanych przez izby rolnicze – 1.766,8 tys. zł (tj. 110% planowanych dochodów ze składek); w 2019 r. w wysokości 7.709,2 tys. zł, w tym ze składek opłacanych przez izby rolnicze – 1.829,5 tys. zł (108% planu) i w 2020 r. w wysokości 6.631,3 tys. zł, w tym ze składek opłacanych przez izby rolnicze – 1.908,4 tys. zł (112% planu).

Struktura wykonanych dochodów przedstawiała się następująco:

- w 2018 r.: składki opłacane przez izby rolnicze – 1.766,8 tys. zł (22,2% ogółem), darowizny spadki i zapisy – 5 tys. zł (0,1%), z oprocentowania rachunków bankowych i lokat – 14,2 tys. zł (0,2%), inne dochody statutowe i ustawowe, dotacje – 6.151,3 tys. zł (77,5%), w tym: dotacje – 1.160 tys. zł (z budżetu państwa – 1.133 tys. zł, z PFRON – 27 tys. zł) oraz dochody z innych źródeł – 4.991,3 tys. zł;

- w 2019 r.: składki opłacane przez izby rolnicze – 1.829,5 tys. zł (23,7% ogółem), z oprocentowania rachunków bankowych i lokat – 10,3 tys. zł (0,2%), inne dochody statutowe i ustawowe, dotacje – 5.869,3 tys. zł (76,1%), w tym: dotacje – 1.174,4 tys. zł (z budżetu państwa – 1.147,4 tys. zł, z PFRON – 27 tys. zł) oraz dochody z innych źródeł – 4.694,9 tys. zł;

- w 2020 r.: składki opłacane przez izby rolnicze – 1.908,4 tys. zł (28,8% ogółem), z oprocentowania rachunków bankowych i lokat – 2,8 tys. zł (0,1%), inne dochody statutowe i ustawowe, dotacje – 4.720,1 tys. zł (71,1%), w tym: dotacje – 1.379,4 tys. zł (z budżetu państwa – 1.273,4 tys. zł, z budżetu Unii Europejskiej – 90,9 tys. zł, z PFRON – 15 tys. zł) oraz dochody z innych źródeł – 3.340,7 tys. zł;

Składki opłacane przez izby rolnicze wpływały na rachunek bieżący KRIR, i były księgowane na wyodrębnionym koncie. Izby przekazywały KRIR kwartalne informacje o stanie i terminach realizacji dochodów izb.

KRIR uchwałą Nr 7/2009 z dnia 11 grudnia 2009 r. w sprawie wysokości, sposobu i terminów opłacania przez izby rolnicze składek na działalność ustawową KRIR, określiła wysokość składek na działalność ustawową KRIR opłacanych przez izby rolnicze w wysokości 6% odpisów od ich dochodów, określonych w art. 35 ust.1 pkt 1 ustawy o izbach rolniczych.

KRIR zrealizowała ustawowe dochody pochodzące ze składek opłacanych przez izby rolnicze. Izby rolnicze przekazywały kwoty z tytułu składek na rachunek bankowy KRIR w 4 ratach.

W przypadkach niedotrzymywania przez izby rolnicze terminu wpłaty należności z tytułu składek na rzecz KRIR, wysyłane były pisemne monity do uregulowania należnych składek.

Na koniec poszczególnych lat wystąpiły następujące zaległości z tytułu składek opłacanych przez izby rolnicze: w 2018 r. – 212,3 tys. zł, w 2019 r. – 247 tys. zł i w 2020 r. – 22,4 tys. zł. Zaległości te zostały uregulowane w pierwszej połowie następnego roku, głównie w styczniu, lutym, marcu i kwietniu.

³⁰W odniesieniu do uchwały budżetowej oraz art. 43 ustawy o izbach rolniczych i §48 statutu KRIR.

³¹ Kategoria dochodów, jako pojęcie określające źródła finansowania KRIR występuje w przepisach ustawy o izbach rolniczych, natomiast kategoria przychodów i kosztów stosowana jest w rachunkowości i sprawozdawczości KRIR na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2021 r. poz. 217, ze zm.).

W latach 2018-2020 KRIR nie świadczyła usług i nie uzyskiwała dochodów z tego tytułu. KRIR posiadała 100% udziałów w dwóch spółkach, tj.: Pasięka Hodowlana Spółka z o.o. oraz KRIR Spółka z o.o., z tytułu których nie uzyskiwała dochodów jak również nie ponosiła kosztów.

(akta kontroli tom II str. 1-171, 246-249)

KRIR w 2020 r. zrealizowała jeden projekt ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach PROW na lata 2014-2020. Przy realizacji projektu zrealizowana została dwudniowa konferencja i warsztaty pn. *Gospodarstwa rodzinne w dobie globalizacji*. Wartość dofinansowania wyniosła 90 953,60 zł brutto.

Konferencja i warsztaty zostały zorganizowane przez KRIR w partnerstwie z trzema izbami rolniczymi. Refundacja kosztów projektu nastąpiła na podstawie umowy z dnia 9 lipca 2020 r.³² zawartej między CDR w Brwinowie a KRIR oraz wniosku o refundację. Wniosek o refundację kosztów złożony został w terminie wynikającym z umowy. Kwota dofinansowania wpłynęła na rachunek KRIR w dniu 15 grudnia 2020 r.

(akta kontroli tom II str. 172-245)

Dochody KRIR ze składek opłacanych przez izby rolnicze oraz otrzymywane z dotacji celowej z budżetu państwa wykazywane były w sprawozdaniach finansowych KRIR. KRIR nie sporządzała sprawozdań budżetowych.

Prezes KRIR wyjaśnił, że zgodnie z interpretacją Ministerstwa Finansów z dnia 10 czerwca br. znak PG6.050.3.2021, KRIR ani izby rolnicze nie są jednostkami sektora finansów publicznych, a więc nie są zobowiązane do sporządzania sprawozdań budżetowych.

KRIR zgodnie z umowami zawieranyymi przez Ministra RiRW z KRIR sporządzała sprawozdania z wykorzystania dotacji celowej w poszczególnych latach na formularzach, których wzory zawarte były w ww. umowach. Tak samo dla środków z UE sporządziła sprawozdanie na formularzu z umowy z CDR.

(akta kontroli tom II str. 8-67, 250-255)

KRIR nie przeznaczala środków finansowych z odpisu na wyrównanie dochodów izb, których wpływy z tytułu odpisu, zostały zmniejszone w wyniku udzielania ulg, zwolnień, odroczeń lub umorzeń podatku rolnego albo zastosowania zaniechania poboru tego podatku lub jego raty, do czego zobowiązywał art. 35a ustawy o izbach rolniczych. KRIR nie podjęła uchwał, określonych w art. 35a ust. 1 i 6 ww. ustawy.

(akta kontroli tom II str. 246-249)

W latach 2018-2020 do KRIR nie wpływały wnioski izb rolniczych o wyrównanie dochodów izb, których wpływy z tytułu odpisów zostały zmniejszone w wyniku udzielonych ulg, zwolnień lub umorzeń podatku rolnego albo zastosowania zaniechania poboru tego podatku.

(akta kontroli tom II str. 246-249, tom IV str. 346-351)

W informacji uzyskanej w trakcie kontroli z 16 regionalnych izb obrachunkowych wynika, że suma zmniejszeń w wyniku udzielonych ulg, zwolnień, odroczeń lub umorzeń podatku rolnego albo zastosowania zaniechania poboru tego podatku lub jego raty (bez ulg i zwolnień ustawowych) wynosiła: w 2018 r. – 12.832,3 tys. zł, w 2019 r. – 11.639,4 tys. zł i w 2020 r. – 6.133,8 tys. zł.

³² Umowa nr KSOW/4/2020/024.

Z tego tytułu obniżenie wpływów izb rolniczych wynosiło odpowiednio: 256,6 tys. zł, 232,8 tys. zł i 122,7 tys. zł.

Skutkiem powyższego były niższe dochody KRIR z tytułu składek opłacanych przez izby rolnicze odpowiednio o: 15,4 tys. zł, 14 tys. zł i 7,4 tys. zł.

Na terenie każdej z izb wystąpiły skutki udzielonych ulg i zwolnień w zapłacie podatku rolnego i wahały się w poszczególnych latach od 1,3 tys. zł (województwo podlaskie w 2020 r.) do 50,3 tys. zł (województwo kujawsko pomorskie w 2018 r.).

Obniżenie wpływów izb rolniczych w wyniku udzielania ulg, zwolnień, odroczeń lub umorzeń podatku rolnego albo zastosowania zaniechania poboru tego podatku lub jego raty w skali kraju nie przekroczyło 1% należnych dochodów izb rolniczych i wahało się w poszczególnych izbach od 0,1% do 3,2%³³ należnego dochodu.

(akta kontroli tom II str. 277-278)

2.2. Wykorzystanie środków dotacji celowej przekazanej przez Ministra RiRW na wydatki związane z reprezentowaniem interesów zawodowych rolników indywidualnych wobec instytucji UE

W latach 2018-2020 KRIR otrzymywała dotacje celowe z przeznaczeniem na wydatki związane z uczestnictwem izb rolniczych, związków zawodowych rolników indywidualnych oraz społeczno-zawodowych organizacji rolników w ponadnarodowych organizacjach rolniczych reprezentujących interesy zawodowe rolników indywidualnych wobec instytucji Unii Europejskiej³⁴.

W 2018 r. KRIR otrzymała dotację w kwocie 4.000 tys. zł, z której wykorzystano 3.956,1 tys. zł (99%), w 2019 r. otrzymała 4.000 tys. zł, z której wykorzystano 3.972,7 tys. zł (99,3%), a w 2020 r. otrzymała 4.500 tys. zł, z której wykorzystano 4.192,7 tys. zł (93,2%).

Umowy między Ministrem RiRW a KRIR na przekazanie środków dotacji zostały zawarte odpowiednio: 13 grudnia 2018 r., 24 kwietnia 2019 r. i 19 czerwca 2020 r.

W okresie objętym kontrolą, dofinansowanie w ramach dotacji celowej udzielane było na wniosek KRIR, na podstawie umowy zawartej pomiędzy Ministrem RiRW. Wnioski KRIR o udzielenie dotacji składane były w terminie określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 2 września 2015 r.³⁵ oraz na kwotę limitu środków przewidzianych na ten cel, w części której dysponentem był minister właściwy do spraw rolnictwa.

KRIR otrzymała środki dotacji, na podstawie złożonych wniosków, w następującej wysokości i terminach:

- w 2018 r.: 3.894,9 tys. zł w dniu 13 grudnia 2018 r., 105,1 tys. zł w dniu 18 grudnia 2018 r.,
- w 2019 r.: 4.000 tys. zł w dniu 8 maja 2019 r.,
- w 2020 r.: 3.971,5 tys. zł w dniu 25 czerwca 2020 r., 528,5 tys. zł w dniu 3 lipca 2020 r.

³³ Średnia krajowa to: - 0,9% w 2018 r., - 0,8% w 2019 r., - 0,4% w 2020 r.; dla całego okresu - 0,7%,

³⁴ Dalej: dotacji celowej

³⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 września 2015 r. w sprawie udzielania i rozliczania dofinansowania kosztów związanych z uczestnictwem niektórych organizacji rolniczych w ponadnarodowych organizacjach rolniczych reprezentujących interesy zawodowe rolników indywidualnych wobec instytucji Unii Europejskiej (Dz.U z 2015 r. poz. 1391, ze zm.).

Kwoty dotacji wpłynęły na rachunek KRIR w terminie do 14 dni od dnia złożenia wniosku, tj. zgodnie z § 7 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 września 2015 r. oraz postanowieniami umowy.

(akta kontroli tom III str. 256-273, 329-341, 357-372)

W poszczególnych latach dotacji udzielono następującym podmiotom:

W 2018 r.: KRIR – przyznano 2.631,3 tys. zł, wykorzystano 2.627,5 tys. zł (99,9%), Federacji Branżowych Związków Producentów Rolnych – przyznano 304,3 tys. zł, wykorzystano 300,9 tys. zł (98,9%), NSZZ RI Solidarność – przyznano 191,9 tys. zł, wykorzystano 187,1 tys. zł (97,5%), Związkowi Zawodowemu Rolnictwa SAMOOBRONA – przyznano 166,1 tys. zł, wykorzystano 154,1 tys. zł (92,8%), Związkowi Zawodowemu Rolników „Ojczyzna” – przyznano 70,6 tys. zł, wykorzystano 62 tys. zł (87,9%), Związkowi Zawodowemu Centrum Narodowe Młodych Rolników – przyznano 112,9 tys. zł, wykorzystano 107,1 tys. zł (94,9%), Krajowemu Związkowi Plantatorów Buraka Cukrowego – przyznano i wykorzystano 393,5 tys. zł (100%), Federacji Związków Pracodawców – Dzierżawców i Właścicieli Rolnych – przyznano 29,7 tys. zł, wykorzystano 27,3 tys. zł (92%), Krajowemu Zrzeszeniu Producentów Rzepaku i Roślin Białkowych – przyznano 34,5 tys. zł, wykorzystano 34,3 tys. zł (99,4%), Związkowi Młodzieży Wiejskiej – przyznano 65,2 tys. zł, wykorzystano 62,3 tys. zł (95,5%).

W 2019 r.: KRIR – przyznano i wykorzystano 2.675,7 tys. zł, (100%), Federacji Branżowych Związków Producentów Rolnych – przyznano i wykorzystano 257,7 tys. zł (100%), NSZZ RI Solidarność – przyznano i wykorzystano 193,6 tys. zł (100%), Związkowi Zawodowemu Rolnictwa SAMOOBRONA – przyznano i wykorzystano 141,7 tys. zł (100%), Związkowi Zawodowemu Rolników „Ojczyzna” – przyznano 111,7 tys. zł, wykorzystano 91,2 tys. zł (81,7%), Związkowi Zawodowemu Centrum Narodowe Młodych Rolników – przyznano i wykorzystano 115,6 tys. zł (100%), Krajowemu Związkowi Plantatorów Buraka Cukrowego – przyznano i wykorzystano 392,2 tys. zł (100%), Federacji Związków Pracodawców – Dzierżawców i Właścicieli Rolnych – przyznano 31,3 tys. zł, wykorzystano 26,3 tys. zł (83,9%), Krajowemu Zrzeszeniu Producentów Rzepaku i Roślin Białkowych – 28,7 tys. zł, wykorzystano 27,4 tys. zł (95,7%), Związkowi Młodzieży Wiejskiej – przyznano 51,8 tys. zł, wykorzystano 51,3 tys. zł (99%).

W 2020 r.: KRIR – przyznano 3.080,9 tys. zł, wykorzystano 2.926 tys. zł (95%), Federacji Branżowych Związków Producentów Rolnych – przyznano 259,5 tys. zł, wykorzystano 203,8 tys. zł (78,5%), NSZZ RI Solidarność – przyznano 222,7 tys. zł, wykorzystano 198,4 tys. zł (89,1%), Związkowi Zawodowemu Rolnictwa SAMOOBRONA – przyznano i wykorzystano 134,6 tys. zł (100%), Związkowi Zawodowemu Rolników „Ojczyzna” – przyznano 105,1 tys. zł, wykorzystano 80 tys. zł (76,1%), Związkowi Zawodowemu Centrum Narodowe Młodych Rolników – przyznano 117,3 tys. zł, wykorzystano 91,6 tys. zł (78,1%), Krajowemu Związkowi Plantatorów Buraka Cukrowego – przyznano i wykorzystano 435,9 tys. zł (100%), Federacji Związków Pracodawców – Dzierżawców i Właścicieli Rolnych – przyznano 37,7 tys. zł, wykorzystano 30,1 tys. zł (79,7%), Krajowemu Zrzeszeniu Producentów Rzepaku i Roślin Białkowych – przyznano 29,1 tys. zł, wykorzystano 15,1 tys. zł (51,9%), Związkowi Młodzieży Wiejskiej – przyznano i wykorzystano 77,2 tys. zł (100%).

(akta kontroli tom II str. 256-279, 329-592, tom III str.1-510)

W latach 2018-2020 dotacje zostały wykorzystane na:

- składki członkowskie: w 2018 r. – 2.085,8 tys. zł, w 2019 r. – 2.116,9 tys. zł, w 2020 r. – 2.285,6 tys. zł;

- koszty obsługi w języku polskim prac w ponadnarodowych organizacjach rolniczych reprezentujących interesy zawodowe rolników indywidualnych wobec instytucji Unii Europejskiej, w tym usługi obce obejmujące: usługi tłumaczenia symultanicznego, usługi tłumaczenia materiałów i dokumentów ponadnarodowych organizacji rolniczych: w 2018 r. – 417,3 tys. zł, w 2019 r. – 426,7 tys. zł, w 2020 r. – 449,5 tys. zł;
- koszty uczestnictwa w konferencjach, kongresach, posiedzeniach organów i grup roboczych ponadnarodowych organizacji rolniczych, w tym wynagrodzenia brutto wraz z pochodnymi osób zatrudnionych do obsługi izb rolniczych oraz organizacji rolniczych w zakresie ich uczestnictwa w pracach ponadnarodowych organizacjach rolniczych, usługi obce, tj. usługi telekomunikacyjne, koszty podróży służbowych, koszty pozostałe, tj. usługi księgowo związane z rozliczeniem dotacji oraz usługi tłumaczenia w języku polskim podczas konferencji, kongresów: w 2018 r. – 1.221,5 tys. zł, w 2019 r. – 1.103,2 tys. zł, w 2020 r. – 1.146,2 tys. zł;
- koszty funkcjonowania prowadzonego przez KRIR biura w Brukseli obsługującego organizacje rolnicze w zakresie ich uczestnictwa w COPA-COGECA, w tym wynagrodzenia brutto wraz z pochodnymi osób zatrudnionych do obsługi biura, materiały i wyposażenie, usługi obce, tj. usługi telekomunikacyjne, usługi konserwacji i naprawy sprzętu biurowego, usługi związane z aktualizacją oprogramowania komputerowego, usługi najmu biura w Brukseli oraz koszty podróży służbowych: w 2018 r. – 231,5 tys. zł, w 2019 r. – 325,9 tys. zł, w 2020 r. – 311,4 tys. zł.

W latach 2018-2020 dotacja celowa została wykorzystana na cele określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 2 września 2015 r. Koszty objęte dofinansowaniem były zgodne ze złożonym wnioskiem i postanowieniami umów. Wykorzystanie dotacji nastąpiło w terminach wskazanych w umowach między Ministrem RiRW a KRIR, tj. do dnia 31 grudnia roku, w którym dotacja została udzielona.

(akta kontroli tom II str. 256-279, 329-592, tom III str.1-510)

W 2019 r. i w 2021 r. KRIR dokonała zwrotu na rachunek Ministerstwa RiRW dotacji wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem, tj.:

- w dniu 2 kwietnia 2019 r. dokonano zwrotu dotacji za 2018 r., wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem przez NSZZ RI Solidarność, w wysokości 106 zł (w tym 1 zł naliczone odsetki) w wyniku nieuwzględnienia przez Ministerstwo RiRW dofinansowania kosztów bagażu rejestrowego, niezgodnych z katalogiem kosztów objętych dotacją³⁶;
- w dniu 15 lutego 2021 r. dokonano zwrotu dotacji za 2020 r., wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem przez KRIR, w wysokości 42,74 zł (w tym 2 zł należne odsetki), w wyniku nieuwzględnienia przez Ministerstwo RiRW kosztów podróży służbowej;
- w dniu 4 marca 2021 r. dokonano zwrotu dotacji za 2020 r., wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem przez KRIR, w wysokości 205,30 zł (w tym 11 zł należne odsetki), w wyniku nieuwzględnienia przez Ministerstwo RiRW kosztów niezgodnych z katalogiem kosztów objętych dotacją;
- w dniu 27 maja 2021 r. dokonano zwrotu dotacji za 2020 r., wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem przez NZSS RI Solidarność, w wysokości 585,05 zł (w tym 39 zł należne odsetki), w wyniku nieuwzględnienia przez Ministerstwo RiRW kosztów opłaty lotniskowej, niezgodnych z katalogiem kosztów objętych dotacją.

³⁶ Zawartym w załączniku nr 2 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 września 2015 r.

Powyższe zwroty były następstwem zgłoszonych przez Ministerstwo RiRW uwag, w wyniku weryfikacji sprawozdań z wykorzystania dotacji.

(akta kontroli tom II str. 256-273, 310-316, tom III str. 372)

KRIR dokonała zwrotu na rachunek Ministerstwa RiRW kwot dotacji celowej niewykorzystanych do końca roku budżetowego, w terminach wynikających z zawartych umów, tj. do dnia 15 stycznia roku następującego po roku, w którym dotacja celowa została udzielona.

Zwrotów dokonano: w dniu 14 stycznia 2019 r. w wysokości 43,8 tys. zł – środki niewykorzystane w 2018 r., w dniu 14 stycznia 2020 r. w wysokości 27,3 tys. zł – środki niewykorzystane w 2019 r., w dniu 14 stycznia 2021 r. w wysokości 306,5 tys. zł – środki niewykorzystane w 2020 r.

(akta kontroli tom II str. 280-328, tom III str. 372)

KRIR przedstawiała Ministrowi RiRW coroczne w terminie do 15 stycznia - sprawozdania z wykorzystania dotacji oraz informacje z uczestnictwa izb rolniczych, związków zawodowych rolników indywidualnych oraz społeczno-zawodowych organizacji rolników w ponadnarodowych organizacjach rolniczych reprezentujących interesy zawodowe rolników indywidualnych wobec instytucji UE. Sprawozdania sporządzone zostały w oparciu o ewidencję finansowo – księgową.

KRIR prowadziła wyodrębnioną ewidencję księgową środków otrzymanych z dotacji oraz wydatków dokonywanych z tych środków.

Przyjęty przez KRIR system ewidencji księgowej środków dotacji i wydatków z tych środków umożliwiał poprawne sporządzanie sprawozdań, w tym rozliczeń dotacji.

(akta kontroli tom II str. 274-276, 342, tom III str. 142, 377)

2.3. Wydatki związane z działalnością KRIR

W 2018 r. wydatki KRIR wyniosły ogółem 7.657,9 tys. zł, co stanowiło 96,5% zrealizowanych w tym roku dochodów.

Wydatki poniesiono na: materiały 834,7 tys. zł (10,9% ogółem), usługi 4.235,2 tys. zł (55,3%), wynagrodzenia 1.984,3 tys. zł (25,9%), świadczenia na rzecz pracowników 219,1 tys. zł (2,8%), podatki i opłaty 11,8 tys. zł (0,2%), pozostałe wydatki 372,8 tys. zł (4,9%).

W 2019 r. wydatki KRIR wyniosły ogółem 7.609,8 tys. zł, co stanowiło 98,7% zrealizowanych dochodów.

Wydatki poniesiono na: materiały 433,2 tys. zł (5,7% ogółem), usługi 4.303,1 tys. zł (56,6%), wynagrodzenia 2.245 tys. zł (29,5%), świadczenia na rzecz pracowników 235,4 tys. zł (3,1%), podatki i opłaty 9,4 tys. zł (0,1%), środki trwałe (zakup i montaż klimatyzacji) 38 tys. zł (0,5%), pozostałe wydatki 345,7 tys. zł (4,5%).

W 2020 r. wydatki KRIR wyniosły ogółem 6.134,2 tys. zł, co stanowiło 92,5% zrealizowanych dochodów.

Wydatki poniesiono na: materiały 744,5 tys. zł (12,1% ogółem), usługi 2.749,6 tys. zł (44,8%), wynagrodzenia 2.077,6 tys. zł (33,9%), świadczenia na rzecz pracowników 203,2 tys. zł (3,3%), podatki i opłaty 9,2 tys. zł (0,1%), środki trwałe (zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej) 117,7 tys. zł (1,9%), pozostałe wydatki 232,4 tys. zł (3,8%).

Budżet KRIR przyjęty uchwałami KRIR na poszczególne lata objęte kontrolą nie uwzględniał dotacji, dochodów z FSUSR (na zimowiska, półkolonie i kolonie) i PFRON, których wielkości wynikały z umów zawartych po uchwaleniu budżetu KRIR. Innych wydatków nieprzewidzianych w budżecie nie stwierdzono.

W KRIR prowadzono ewidencję finansowo-księgową zgodnie z ogólnie obowiązującymi zasadami, w tym w oparciu o zasady polityki rachunkowości obowiązującej w KRIR³⁷.

KRIR nie ewidencjonowała wydatków oddzielnie dla poszczególnych zadań ustawowych.

(akta kontroli tom I str. 39-60, tom II str. 2-7, tom III str. 511)

W latach 2018-2020 KRIR poniosła następujące wydatki inwestycyjne:

- w 2019 r. – 38 tys. zł brutto na zakup i montaż klimatyzacji w budynku KRIR w Parzniewie,
- w 2020 r. – 117,7 tys. zł brutto na zakup i montaż paneli fotowoltaicznych w budynku KRIR w Parzniewie.

Inwestycje zostały sfinansowane ze środków własnych KRIR.

(akta kontroli tom III str.523-530)

W latach 2018-2020 KRIR udzielała pożyczek na działalność bieżącą Spółki Pasieka Hodowlana KRIR sp. z o.o., odpowiednio: w 2018 r. 200 tys. zł, w 2019 r. - 150 tys. zł i w 2020 r. w kwocie 150 tys. zł. Uchwały w tej sprawie podjął Zarząd KRIR. Pożyczki te były zwracane przez Spółkę w grudniu danego roku.

(akta kontroli tom III str.517-522)

KRIR sporządzała sprawozdania finansowe, w tym z wykonania planowanych wydatków składające się z: wprowadzenia, bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej.

KRIR nie sporządzała sprawozdań budżetowych w powyższym zakresie, co zostało wyjaśnione w pkt 2.1 niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli tom II str.8-67)

2.4. Sytuacja finansowa KRIR

W planach na poszczególne lata, KRIR nie przewidywała nadwyżki finansowej ani deficytu. Powstała nadwyżka finansowa KRIR w latach 2018-2020 kształtowała się następująco:

- za 2018 r. – 160,6 tys. zł;
- za 2019 r. – 15,7 tys. zł;
- za 2020 r. – 471,5 tys. zł.

Powstała nadwyżka finansowa w poszczególnych latach była przeznaczona na działalność ustawową i statutową KRIR.

(akta kontroli tom II str. 8-67, tom III str. 512-516, tom IV str. 481)

Na koniec 2018 r. stan zadłużenia³⁸ KRIR wynosił 1.605.522,60 zł, na koniec 2019 r. – 1.361.369,83 zł, a na koniec 2020 r. – 1.116.350,90 zł.

Zaciągnięty kredyt wykazany był w sprawozdaniach finansowych KRIR w części dotyczącej zobowiązań.

(akta kontroli tom II str. 8-67, tom III str. 512-516)

³⁷ Uchwała Nr 4/2016 Zarządu KRIR z dnia 28 października 2016 r. w sprawie przyjęcia Polityki Rachunkowości KRIR.

³⁸ W 2015 r. KRIR zaciągnęła kredyt na budowę budynku biurowego w Parzniewie w wysokości 2.150.000 zł.

Wartość udziałów KRIR w jej spółkach w analizowanym okresie nie ulegała zmianom i wynosiła łącznie 250 tys. zł. Posiadane wolne środki finansowe KRIR gromadziła na rachunkach bankowych oraz lokatach, uzyskując z tego tytułu dochody: w 2018 r. – 14,2 tys. zł; w 2019 r. – 10,3 tys. zł; w 2020 r. – 2,8 tys. zł.

(akta kontroli tom II str. 1, 8-67, tom IV str. 500-511)

Komisja Rewizyjna prowadziła kontrole działalności finansowej Krajowej Rady a także sprawozdania finansowe KRIR oraz sprawozdania z działalności KRIR za poszczególne lata. W latach 2018-2020 Komisja Rewizyjna nie stwierdziła nieprawidłowości i podjęła uchwały, wnioskując do Krajowej Rady o udzielenie Zarządowi KRIR absolutorium.

W latach 2018-2020 gospodarka finansowa KRIR nie była przedmiotem audytu zewnętrznego jak również innych kontroli zewnętrznych.

W latach 2018-2020 KRIR podejmowała uchwały w sprawie zatwierdzenia rocznych sprawozdań finansowych za poszczególne lata, sporządzonych przez Zarząd KRIR.

(akta kontroli tom I str. 151, tom II str. 8-67, tom III str. 512-516)

2.5. Wykorzystanie majątku KRIR

Wartość i struktura majątku trwałego KRIR w latach 2018-2020 przedstawiała się następująco:

- grunty: - wartość na dzień 1 stycznia 2018 r. wynosiła 286,4 tys. zł. i ich wartość w latach 2018-2020 nie uległa zmianom;

- budynki i budowle: - wartość (netto) na dzień 1 stycznia 2018 r. wynosiła 3.994,9 tys. zł, natomiast na dzień 31 grudnia 2020 r. 4.411,5 tys. zł. W okresie objętym kontrolą dokonano zwiększania wartości budynków i budowli o wartość 742 tys. zł, z tytułu przeniesienia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w Warszawie przy ul. Żurawiej 24 na rzecz KRIR, zmniejszenia jakie wystąpiły w tym okresie dotyczyły amortyzacji;

- środki transportu: - w latach 2018-2020 KRIR nie posiadał środków transportu;

- urządzenia techniczne i maszyny: - wartość (netto) na dzień 1 stycznia 2018 r. wynosiła 23,9 tys. zł, natomiast na dzień 31 grudnia 2020 r. 146,9 tys. zł. W okresie objętym kontrolą dokonano zwiększania wartości urządzeń technicznych i maszyn o łączną wartość 155,8 tys. zł (brutto), z tego w 2019 r. o wartość 38 tys. zł (brutto) z tytułu zakupu i montażu klimatyzacji w budynku KRIR w Parzniewie oraz w roku 2020 r. o wartość 117,7 tys. zł (brutto) na zakup i montaż paneli fotowoltaicznych. Wymienione wydatki pokryte zostały ze środków własnych KRIR. Zmniejszenia jakie wystąpiły w tym okresie dotyczyły amortyzacji i likwidacji maszyn i urządzeń;

- inne środki trwałe: - wartość (netto) na dzień 1 stycznia 2018 r. wynosiła 29,4 tys. zł, natomiast na dzień 31 grudnia 2020 r. 4,8 tys. zł. W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły zwiększania wartości tych środków trwałych, zmniejszenia jakie wystąpiły w tym okresie dotyczyły amortyzacji i likwidacji środków.

Składniki majątkowe KRIR nie były wykorzystywane do utworzenia i działalności spółek KRIR.

W latach 2018-2020 KRIR podjęła następujące uchwały dotyczące nabycia i zbycia nieruchomości:

- uchwała³⁹ w sprawie udzielania zgody na przeniesienie własności spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego znajdującej się przy ul. Żurawiej 24;

- uchwała⁴⁰ w sprawie wyrażenia zgody na zbycie nieruchomości KRIR w Parzniewie;

³⁹ Uchwała Krajowej Rady Izby Rolniczych nr 6/2019 z dnia 27.05.2019 r.

- uchwała⁴¹ w sprawie wyrażenia zgody na odpłatne zbycie nieruchomości w Parzniewie przez KRIR.

Uchwała KRIR nr 7/2019 z dnia 27 maja 2019 r. mocą uchwały KRIR nr 5/2021 z dnia 24 marca 2021 r. straciła moc. Do dnia 11 sierpnia 2021 r. KRIR nie podjęła działań dotyczących sprzedaży działek położonych w Parzniewie.

W ocenie Zarządu KRIR, majątek KRIR był wystarczający do realizacji zadań wymienionych w obowiązującej ustawie o *izbach rolniczych*.

Informacja o stanie majątku KRIR stanowiła załącznik do sprawozdania finansowego KRIR i sporządzona była w oparciu o dokumenty źródłowe.

W latach 2018-2020 nie stwierdzono ponoszenia wydatków przez KRIR w związku z korzystaniem z obcych składników majątkowych.

KRIR zgodnie z art. 62 ustawy *Prawo budowlane*⁴² dokonywała przeglądów stanu technicznego majątku (obiektów budowlanych), w tym kontroli okresowej, co najmniej raz w roku, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego oraz kontroli okresowej, co najmniej raz na 5 lat, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia.

(akta kontroli tom II str. 8-67, tom III str. 512-516, tom IV str. 481-499)

2.6. Przedstawianie Ministrowi RiRW uchwał podejmowanych przez KRIR i jej organy

W latach 2018-2020 Zarząd KRIR przedstawił Ministrowi RiRW, jako organowi nadzoru, łącznie 47 uchwał KRIR i jej organów, w tym: w 2018 r. – 11 uchwał (9 uchwał KRIR, jedną uchwałę Zarządu KRIR i jedną uchwałę Komisji Rewizyjnej KRIR), w 2019 r. – 22 uchwały (18 uchwał KRIR⁴³, trzy uchwały Zarządu KRIR i jedną uchwałę Komisji Rewizyjnej KRIR) oraz w 2020 r. – 14 uchwał (osiem uchwał KRIR, pięć uchwał Zarządu KRIR i jedną uchwałę Komisji Rewizyjnej KRIR).

Z powyższych uchwał, 19 dotyczyło gospodarki finansowej i majątkowej KRIR, z tego: w 2018 r. – 5, w 2019 r. – 9 i w 2020 r. – 5.

Uchwały Zarządu KRIR w zakresie gospodarki finansowej i majątkowej dotyczyły: udzielenia pożyczek dla Spółki z o.o. Pasieka Hodowlana KRIR oraz projektów budżetu KRIR.

Uchwały KRIR w zakresie gospodarki finansowej i majątkowej dotyczyły: zatwierdzenia sprawozdań finansowych wraz ze sprawozdaniami z działalności KRIR, udzielenia absolutorium dla Zarządu KRIR oraz budżetu i zmian w budżecie KRIR.

Uchwały Komisji Rewizyjnej dotyczyły rekomendowania Krajowej Radzie Izb Rolniczych udzielenia absolutorium dla Zarządu KRIR.

Uchwały KRIR i jej organów przedstawiane były Ministrowi RiRW w terminie do 14 dni od ich uchwalenia.

W okresie objętym kontrolą, organ nadzoru (Minister RiRW) nie wydawał rozstrzygnięć nadzorczych w stosunku do uchwał KRIR i jej organów.

(akta kontroli tom III str. 533-540)

⁴⁰ Uchwała Krajowej Rady Izb Rolniczych nr 7/2019 z dnia 27.05.2019 r.

⁴¹ Uchwała Krajowej Rady Izb Rolniczych nr 5/2021 z dnia 24.03.2021 r.

⁴² Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, ze zm.

⁴³ W tym jedną uchwałę (nr 14/2019 z dnia 27 września 2019 r.) dwukrotnie z uwagi na zaistniały błąd w podaniu funkcji jednego z członków Komisji Rewizyjnej KRIR.

Prezes KRIR wyjaśnił, że *Organ nadzoru nie stwierdzał nieważności uchwał podejmowanych przez organy KRIR. W związku z powyższym, brak było podstaw do kierowania skarg do sądu administracyjnego w takich sprawach.*

(akta kontroli tom III str. 531-532)

Przepisy ustawy *o izbach rolniczych*, nie przewidują terminu na przekazanie uchwał KRIR i jej organów Ministrowi RiRW jako organowi nadzoru.

Ustawa *o izbach rolniczych*, termin taki przewiduje dla uchwał organów izby (art.48 ust.1), podczas gdy nie ma takiej dyspozycji w stosunku do KRIR.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

1. KRIR nie podjęła uchwały w sprawie wysokości odpisu od dochodów izb, z przeznaczeniem na wyrównanie dochodów tych izb, których wpływy z tytułu odpisu, zostały zmniejszone w wyniku udzielania ulg, zwolnień, odroczeń lub umorzeń podatku rolnego albo zastosowania zaniechania poboru tego podatku lub jego raty, do czego zobowiązywał art. 35a ust. 1 w związku z art. 35a ust.3 ustawy *o izbach rolniczych*.

KRIR nie podjęła również uchwały w sprawie szczegółowych zasad dysponowania środkami przeznaczonymi na wyrównanie ww. dochodów izb, stosownie do postanowień art. 35a ust. 6 ustawy *o izbach rolniczych*.

Prezes KRIR wyjaśnił m.in., że *KRIR nie podjęła odrębnej uchwały w sprawie wysokości odpisu od dochodów izb, z przeznaczeniem na wyrównanie dochodów wojewódzkich izb rolniczych oraz nie dokonywała takiego odpisu, z uwagi na to, że do KRIR nie wpłynął nigdy wniosek z żadnej z wojewódzkiej izby rolniczej (które spełniały wymogi art. 35a ust. 5 ustawy o izbach rolniczych) o wyrównanie dochodów w związku ze zmniejszeniem podatku rolnego w wyniku udzielania ulg, zwolnień, odroczeń lub umorzeń podatku rolnego albo zastosowania zaniechania poboru tego podatku lub jego raty przez gminy.*

(akta kontroli tom II str.246-249)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli, pozytywnie ocenia sposób prowadzenia gospodarki finansowej oraz wykorzystanie majątku.

Decyzje dotyczące gospodarki finansowej i majątkowej realizowane były po podjęciu stosownych uchwał przez KRIR.

Zrealizowane dochody i wydatki KRIR dotyczyły ustawowych i statutowych zadań, a majątek KRIR był wykorzystywany na ich realizację.

Zarządu KRIR, pomimo braku określenia w ustawie *o izbach rolniczych* terminu na przedstawienie Ministrowi RiRW uchwał podejmowanych przez KRIR i jej organy, przekazywał je w ciągu 14 dni od dnia ich uchwalenia.

NIK pozytywnie ocenia wykorzystanie przez KRIR dotacji celowych z budżetu państwa oraz terminowe przekazywanie Ministrowi RiRW sprawozdań z wykorzystania tych dotacji oraz zwrot niewykorzystanych środków.

Środki finansowe przekazywane przez izby, a pochodzące z odpisu 2% od dochodów izb z podatku rolnego nie były przeznaczane na wyrównywanie dochodów izb, co naruszało postanowienia art. 35a ust. 1 i 3 ustawy *o izbach rolniczych*. KRIR nie określiła także szczegółowych zasad dysponowania tymi środkami, do czego zobowiązywał art. 35a ust. 6 ustawy *o izbach rolniczych*.

W ocenie NIK stwierdzona nieprawidłowość nie spowodowała negatywnych skutków dla kontrolowanej działalności.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek:

- Wnioski
1. Podjęcie działań w celu określenia szczegółowych zasad dysponowania środkami przeznaczonymi na wyrównanie dochodów izb o których mowa w art. 35a ust. 1 i 6 ustawy o *izbach rolniczych*.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, dnia 27 września 2021 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie

Kontroler
Jacek Wolan
Główny specjalista kontroli
państwowej

Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/

/-/